

KURIERO INTERNACIONA / PROGRESO N° 1 - januaro – marto 2023

REDAKTERO

Jean Martignon

1, rue Van Gogh, F-91600 Savigny sur Orge, Francia - France

e-adreso : martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA / PROGRESO publikigesas ye singla trimestro e la yarala abono esas 10 euri.

L'ofical organo dil Uniono por la Linguo Internaciona

Progreso aparas quarfoye po yaro e redaktesas tote en Ido. L'unesma numero aparis en marto 1908

Kasistino : Marion Kasper

Adreso : Mühlhalde 1/2

88682 Salem

Germania

e-postal adreso : progreso@idolinguo.com

Telefono-numero : ++49 75 32 78 30

Banko-konto : Hagnauer Volksbank

IBAN : DE 786 909 120 000 508 99004

Swift/BIC : GENO DE 61 HAG

(exter l'eurozono) : Hagnauer Volksbank, banko-kodexo 69091200, konto : 50899004

Membri ed ofici dil Direktanta Komitato (DK) dil ULI 2020-2024

Prezidanto :

Gael Richard (Francia)

Sekretario :

Hans Stuijbergen (Nederlando)

Vice-sekretario :

Robert Pontnau (Francia)

Linguala Sekretario :

vakanta

Kasistino :

Marion Kasper (Germania)

Membri : Donald Gasper (Chinia), Jean Martignon (Francia), Loïc Landais (Francia).

Honoro-membri : Alfred Neussner (Germania), Heidi Neussner (Germania), Robert Carnaghan (Britania), Kerstin Akerlund (Suedia)

Pro ke la anciena redaktero di PROGRESO, nome Hans Stuijbergen, havas tro multa laboro profesional, il demisionis de sua ofico e me fine selektis por remplasar ilu. Duminstante, me tastas nam me ne volis abandonar KURIERO INTERNACIONA e me rezolvis kunfuzar amba revui. Kad ico povos esar duriva aranĵuro o nur provizora? e fine, eventuale, me koaktos selektar nur PROGRESO? Me ne presavas.

Sincere via JM ::- ::

Nia pasinta samideano Andreas Juste, quankam tre fervoroj L.I.-ano, anke interesesis pri Interlingua. Me imitas lu, e, multarelate, me havas opinionojn simila al liaj pri la lingvo. Lu uzis nerare la sufixo -mente, kiam la adjektivo - quale Interlingua - por adverbigo de adjektivo. Dum longa tempo, me opinioj ke ĉi tiu absurda fantazio, ĝis la tempo kiam me prononcis frazon en Interlingua kun ĉi tiu sufixo e me konstatis ke ĉi tiu adjektivo tre bela sono kaj muzikala al la lingvo quale por la romania lingvo de Sudo (Hispana, Italiana). Me do rezolis adopti ĉi tiu sufixon en mia uzado persona kaj quale por la adjektivoj kelkfoje me surpris la deziro -a kiam ĉi tiu ne produktas problemojn pri la prononco, e.g. klare apud klare. Anke Interlingua uzas (quale mia lingvo matra) la formo : va + infinitivo por indiki kiam ĉi tiu baldaŭ. Ĉi tiu ne ekzistas ĝis nun en la L.I. de la Delegacio, do quale s-ro Juste, me rezolis adopti ĉi tiu kiam ĉi tiu povas esti utila.

En pasinta numero di K.I. me propozis uzar la nomo di la lando plus la precizigo –landano por indikar habitanti di ula lando qui ne apartenas a lua originala gento e ne volas (o ne povas) asimilesar. Tale on povas havar Francialandano por yuna Mohamedano qua naskis en Francia ed havas la nacionaleso di la lando, ma ne konsideras esar Franco. Simile por Afrikanano en Germania ube yuna Turko od Afrikanano esas Germanialandano. Simile en Anglia ube Pakistaniano havante oficale la nacionaleso Britanian esas Anglialandano (o Britanialandano) ec. Tale « sufijo » povos evitar problemi prilingua.

2

LISTO DE UTILA VORTI

la formo : etnio, ma ol esas deskonsilinda pro ke ol enduktas nenecese neregulozeso quoniam ni havas la vorti supre aludita. Do, la formo : etno esas preferinda e plu reguloza.

euro : [Ekon.] Pekunial unajo dil Uniono Europana () € : la abonpreco di Progreso kustas 10 euri.

faxar (tr.) Sendar texto od altra dokumento per sistemo elektronikal uzanta telefon-lineo : faxez a me la raporto [A to fax | F faxer | G faxen | H enviar por fax | It. Faxare | R faks]. faxilo. Aparato uzata por faxar ulo.

festivalo : internaciona o naciona renkontri ube diversa landi prizentas lia maxim bona produkturi artala (precipue muziko e cinemo).

flashar (ntr.) Emisar forta instantala lumo-radii [A. F. H. I.]

fonemo [Ling.] La maxim mikra fonologial unajo [A. F. G. H. I. R.]

fonologio [Ling.] Fakto di la linguistiko qua studias la fonemi, t.e. la foni di ula linguo qui esas kapabla transmisar distingi di la signifiki [A. F. G. H. I. R.]

‘fotono’ : Partikulo ek maso e kargajo nula, olqua esas asociata a radiado lumoza od elektromagnetala.

‘gaela’ : La Gaeli esis Kelta po,acetabulo’ : Surfaco artikal dil iliaka ostio. Vorto trovebla en la DEFIRS lingui.

achento : stranjera, regionala o sociala aparta pronunco e frazo-melodio di ula linguo. (vorto recente oficaligita da la Linguala Komitato dil ULI)

‘adenomo’ : adenomo esas nenociva tumorajo povante afektar glando o mukozo.

‘afordar’ : havar la moyeno agar por. Permisar a su ulo (pro ke on havas la moyeno agar tale).

‘ambiente’ : la naturala medio cirkondanta onu.

‘analfabeto’ : persono qua savas nek lektar nek skribar (DFIS).

‘apropo’ : parolante pri ca temo, aludante ico. Vorto trovebla en diversa Europana lingui, precipue la Franca e la Germana.

‘arpento’ : arpeno esas mezurunajo en diversa landi valoranta de 34 til 51 ari.

‘autostrado’ : automobilal voyo kontenanta du chosei havanta unika direciono e konceptita por trafiko rapida e grandaquantala. (vorto venanta de la Italiana e sat bone komprenata internacione).

« bungalow » : Vorto de Indiana origino trovebla en omna DEFIRS-lingui ed, ecepte la Rusa, kun la sama ortografio. Ol signifikas domo havanta nur un etajo e vizanta habitesar nur da un familio.

‘cervezo’ : antiqua biro.

‘detektar’ : revelar ulo tillore neperceptata. Ni havas la vorto detektivo en Ido

‘diglosio’ : Stando di homala grupo e di persono uzanta du lingui de sociala-kulturala niveli diferanta. E.g. la diglosio* dil Arabi qui praktikas la literaturala Araba idioma e la parolata dialekto.

‘diskoteko’ : nokto-klubo (E.F.)

diskriminacar : traktar ulu od homala grupo neyuste. (vorto nun oficaligita)

‘dolabro’ : Hakilo havanta kurta tenilo uzata kom armo o kom laborilo. Vorto venanta de la Latina : dolabra. (France, Angle e Germane : doloire).

‘domotiko’ : totaĵo dil moderna tekniki e di informatiko posibligante kontrolar la sistemo di la domo e vizas solvar la problemi e sekurigar la komforto dil konstrukturi ed hemi. (Italiana, Hispana, Franca). En la Angla la vorto esas : « home automation ».

‘«dorftrottel»’ : Germana vorto signifika : neinteligenta vilajano.

‘drono’ : mikra aervehilo senpilotista.

ekosistemo [Ekol.] Sencese interrelatanta ensemblo de ‘biocenozo’ e biotopo [A. ecosystem | F écosystème | G Ökosystem | HI ecosistema | R ekosistemo].

eskalatoro : Mashinala eskalero ek movanta gradi, por transportar personi adsupre ed adinfre inter diferenca etaji o niveli, precipue en granda butikoj, aeroportoj, subtera fervojo stacionoj, edc [AF escalator | H escalera mecanica, escalera automatica | R escalator].

etno : popolo, gento (veninta de la Greka ethnos). En Ido, ni havas la vortoj etnologio ed etnografio. La Linguala Komitato adoptis pulo parolanta Kelta lingvo.

‘gaga’ : senila ed/od imbecila.

gentrifiko* : Od aristokratigo. Ekzistas kande en chefurbo od importanta urbo, la lokala borgezaro kompras ĉi-pe domoj ed apartamentoj en povra kvartalo e pose aranĝas iloj komfortoze e mem luxoze segun propra gusto e pokope ekpulsas de la loko la proletarioj.

‘ghee’ : klarigita butro uzita por la Indiana kuirarto.

‘globetrotter’ : aventurema vojaĝanto kiu travizas la mondo. (Angla vorto)

‘gombo’ : (Abelmoschus esculentus) anke nomizita “okra” esas legumo e kondimento. Ol manĝas en India, nord-Afrika, Proxim-Oriento e sud-Usa.

‘ideogramoj’ : en certena skribarto il esas signoj kiu reprezentas litero o vorto.

‘idialekto’ : Maniero partikulara parolar propra a un persono.

‘infrastrukturo’ : Totaĵo del produkta fortoj e del produkto-relatoj kiu konstituas la materiala fundamento dil socio.

‘interludo’ : Inter du spektakloj, ĉe teatroj o kino, od inter du emisioj ĉe-televizio, kurtatempe duranta komedietoj ed/od amuzivoj. (E.F.I.)

‘jaggery’ : «jaggery» kiu anke skribesas «jaggeree» esas nerafinita sukro preparita per varmigi palmo-sukro. Ol uzas por kuirar ĉi-pe en la Indiana sub-kontinento (India, Sri Lanka, Pakistan).

judao* : Nomo atribuita al gentoj dil Hebreoj por ne konfundi iloj kun la japana kombat-arto.

‘judo’ : Kombat-arto de Japana origino.

‘kalceo’ : sinonimo di ŝuo. (vorto de latina origino)

'kataristo' : La kataristi esis hereziani precipue trovebla en sud-Francia e qui kombatesis energioze dal katolika Eklezio dum la XIIIma yarcento per kruc-milito durinta dum preske kinadek yari.

'kindo' : homala ento de la nasko til la adoleco (til 15 yari cirkume)

'klaxono' : sonora avertilo dil vehili.

'knemido' : Luxoza pedovesto militistal quan la Greki dil Homerala tempo surhavis.

'kobrao' : venenoza serpento di tropikala regiono.

'konfinamento' : por ekiro-restriktio o quaranteno.

'logotipo' : Grupo de literi o de signi uzata kom emblemato di societo od fabriko-marko komercial. (vorto internaciona sub la formo logo, ma logo ja existas en la L.I. por navala utensilo). En la Franca existas la vorto « logotype » rare uzata, ma havanta la sama senco kam « logo » . Me do selektis ol por idigar olu ed evitar konfundo. Ica vorto existas anke sub ica formo en la Hispana.

'lontana' : altra vorto por : fora.

'lukumo' : orientala dolcajo.

'okurar' : evento qua efektigesas. E.g. : «La grand evento qua esis la nasko di Ido okuris ante la unesma mondo-milito».

' »mandala »' : Tibetana pikturo qua montras cirklo en quadrato kun tre diversa aspekti e kolori. Ol esas supozata esar suportilo por atingar la spiritala veko.

'manikeismo' : La manikeismo esas absoluta lukto inter du kontrea principi. Ol esas anke maniero judikar ulo sennuance kom tote bona o tote mala.

'mansio' : sinonimo di domo (latina vorto)

'megapolo' : giganta civito. (radiko trovebla en la Angla e Franca idiomi)

'metroo' : Lor la Ido-renkontri di 2014 en Paris, la Idisti volis uzar ica vorto por la subtera treno. E nur ica vorto pro ke li judikis ke « subtera treno » esas tro longa. Konseque, me rezolvis adopter ol.

'mujiko' : basaklasa rurano en carala Rusia.

'neolitiko' : Lasta periodo dil prehistorio.

'NIFO' : Ne identigita fluganta objekto, nomata anke fluganta disko od en kelka lingui : fluganta subtrasi. On supozas ke li vehigas exterterani en lia internajo.

'onomancio' : Kapableso predicar per la literi di persono-nomo, lua futuro.

'optimizar' : Ita vorto existas en la Angla, Franca e Germana patuazi. On povas vicee uzar sen steleto la vorto maximbonigar.

'paleolitiko' : Periodo di la antiqua stonepoko komencinte aproxim du milion yari ante nun e durinta til la debuto dil agrokultivo.

'pan' : Ita prefixo, venanta de la Greka linguo, uzesas en multa Europana lingui. Ol signifika : tote, complete.

'pandemio' : epidemio qua extensesas a la tota mondo.

‘patuazo’: nacionala, naturala, o matralla linguo. Interlinguo ne povas esar patuazo. Venas de la Latina patriensis qua signifika: patralla (matralla) linguo.

‘piktogramo’: en certena skribarti ol esas mikra desegnuro qua reprezentas litero o vorto.

‘pucho’: stroko di stato, violentoza chanjo di guvernerio. Germana vorto adoptita en plura Europana lingui.

‘radiofono’: mashino por recevar brodkasti. La vorto radiofono vizas evitar la posibla konfundo dil vorto radio kun sunala od altra radii.

‘resursi’: la resursi esas la richaji pri qui lando disponas. Oli esas anke la kapablesi e la interna richaji di persono od organizuro.

‘rocketo’: Kosmospacala mashino provizita per specala motoro. Angle: rocket, Germane: rakete, France: fusée.

‘samurayo’: Gardisto. Nomo dil membri dil anciena militistal klaso en Japonia.

‘sensozo’: Instrumento qua konvertas mezuri a fizikala quantesi. Vorto trovebla en omna DEFIRS-lingui, ecepte la Franca (Angla, Germana, Hispana, Italiana, Rusa).

‘sinkronaleso’: Misterioza koincidi neexplikebla rationale o per ja existanta cienco o savo.

‘shako’: Militistal kapvestajo tre segunmoda dum la XIXma yarcento.

‘shamanismo’: Praktiko di qua la skopo esas mediaco inter la mondo di la homi e la spiriti dil naturo.

‘smartfono’: Moderna poshtelefono anke surnomizita « telefonilo inteligenta » en plura lingui. Omna DEFIRS-lingui konocas ita vorto venanta de la Angla „smartphone“.

‘soyao’: Planto di qua la grano esas fabo oleoza. Ol esas veninta de la varma regioni di Extrema-Oriento. Ma la plu multa Idisti preferas la formo: soyo.

‘sponsoro’: meceno.

‘termoluminecenco’: kaloral lumifado.

‘TM-efekto’: Sentimento di antipatio quan on havas nekoncianta e nevole kontre lando e lua resortisanti, quankam li esas senkulpa, pro la mala agi da un de lua civitani kontre onu.

‘toponimo’: Lok-nomo. Vorto de Greka origino trovebla en omna DEFIRS-lingui.

‘tornado’: vortica ventego.

‘totalitera’: rejimo di Stato en qua omna povi apartenas ad unika partiso qua toleras nula opozo.

‘trajekto’: surirenda voyo por irar de loko ad altra loko. Ed anke la ago surirar ica voyo por efektigar onua voyajo. (vorto trovebla en la Hispana, Angla, Franca)

‘yo’: popul-vorto signifika: saluto. Ol esas trovebla en la Usana Angla linguo ed en la Japoniana.

‘xenofobio’: kontre-stranjera odio. Vorto de Greka origino trovebla en plura fonto-lingui di Ido.

SINONIMI

‘jame’: nulatempe

kalceo : shuo

'lontana' : fora

mansio : domo

'sovente' : ofte

'travalio' : laboro

'ye bon merkato' : chipa

'donar la bonveno ad' : aceptar

GRAMATIKALA VORTI

'ergo' : do, konseque.

'itaque' : pro to, pro ico, camotive.

'nihilominus' : malgre to, malgre omno.

'quoniam' : pro ke.

'utinam' : utinam dicesas kande on deziras ke ulo esez reala o realeskez : «Utinam li venos morgo

TRADUKURO DI MODERNA VORTI

arobase : arobo (informatiko)

«convivial» : Ita vorto qua existas en la Franca ed en la Angla signifikas : gastamika.

«compromis» : Ita radiko qua existas en diversa Europana lingui, miskomprenesas da la plu multa Idisti. Ol ne devas konfundesar kun la Idala vorto : kompromiso, olqua havas tote altra senco. La maxim bona posibla tradukuro esas kurta perifrazo : meza solvuro.

hashtag : dieza vorto (informatiko)

«to optimize (E), optimiser (F), optimieren (G)» : Me ja supre enduktis la vorto optimizar* ma on povas anke tradukar sen asterisko e facile komprenesar da omna Idisti per la vorto : maximbonigar.

site (archéologique) : loko (arkeologia).

«sociétal» : Ita tote recenta vorto en la Franca linguo e qua ne troveblesas che omna dictionarii, nule relatas a la vorto societo en Ido, ma a la socio. Tamen ol havas diferanta senco de sociala, nam ne parolesas pri la sociala ordino ma pri lua strukturi. La maxim bona tradukuro en Ido, semblas a me esar : prisocia. E.g. «Ceci est un phénomène sociétal» = «Ico esas prisocia fenomeno».

totalitaire : totalitera (uzata da S.Quarfood en 1938). Ma on povas anke uzar : totalitara. Ica listo de vorti ne esas exhaustiva e povos kompletigesar future. Me ne volas diskutar abstrakte, ma me agas konkrete per tradukar e redaktar teksti e me koaktesas uzar o krear vorti qui ne esas oficala, ma qui esas bezonata pro la neceseso bone komprenesar.

IVAIN O LA KAVALIERO KUN LEONO

[Rezumo di lo preirinta : *Che la korto di rejo Artur, kavalieri interdisputas ed ula de li komencas rakontar un de lua aventuri eventinta en stranja etoso ed akompanata da stranja e desquietiganta marveli. Quik pos ca raporto s-ro Gauvain rezolvas departar ed ipsa serchar aventuro. Il ocidas misterioza kavaliero e persequesas da iracoza turbo. Pose, il asistas l'enterigo di ca kavaliero. Tandem, il amoreskas lua vidvino. Ma elta trauras e ne volas konsolacesar. Tamen, elua servistino chanjigas pokope elua opiniono ed el sucesas venigar lua protektato. Ilu*

tante plezas a la siniorino ke mariajo rezolvesas ante la veno di rejo Artur. Lor la veno di ca suvereno granda festo eventas en la siniorio Landuc. Ma pose, Gauvain koaktesas da lua kompanuli departar e livar sua yuna spozino. Ye la fino dil unyara fristo pos lua parto grantita da lua spozino ad il, servistino venas koram la rejo e la nobeluli por denuncar lua trahizo ad elua siniorino. Ivain divenas fola e fugas en foresto. Kompatema mulieri okupas su pri il. Ilu balde risaneskas e pruvus lua militistala valoro. Pose, il departas de ta loko e salvas leono atakata da giganta serpento. Ivain retroiras a sua hemo, ma il havas ibe mala surprizo e trovas enkarcerigita servistino qua olim tre helpis lu. Il rezolvas salvar elu, ma antee il mustas pasar nokto en stranja kastelo ube il impozas a su nopoulos tasko.]

Ma altralatere, il esas tre chagrenita kande il pensas pri la granda afableso ed helpo da sinioro Gauvain, sua amiko. Lua kordio esas pronta disruptesar kande il konstatas ke il ne povas restar dum plu longa tempo.

Dum ke lu hezitas, arivas rapidege la giganto kun la kavalieri. Il havis sur la kolo quadrata paliso, enorma e pintoza, per olqua ilu frapis ili ofte. Li surhavis nula bona vesto, ecepte sordida e repugnanta kamizi. Li havis manui e pedi strete ligata per kordi, e sidis sur quar kavalachi klaudikanta, debila, magra ed exhaustita. Li arivis alonge bosko ; nanulo inflesata quale rospo

nodigabis lia kavali per la kaudo ed, irante de unu ad altru, il ne cesis frapar li per flogilo havante quar nodi, il konsideris co kom prodajo. Il frapis li til fluigar sango.

Sur la terpleno avan la pordo, la giganto haltas e klamas a la nobela patro ke il defias ilu ; il mortigos lua filiuli se ilu ne livras ad il lua filiino quan il abandonos a la laciveso di sua servistacharo, nam, koncernante ilu, il ne amoras elu nek prizas elu suficante por despurigar su ye elua kontakto. Elu disponos milo de ruranachi qui frequentos elu asidue, tam lausoza e nuda kam povas esar lo bubachi e sordidachi di koqueyo ; ed omni

venos por pagar ad elu lia obolo. La patro divenas furioza kande il audas l'altru parolar pri prostituciar ilua filiino, o se ne, mortigar quik ilua quar filiuli avan lua okuli. Il tormentesas quale viro qua preferus mortar prefere kam pludurar vivar. Multafoye il dicas a su ke il esas desfelica e desnobla ; ilu lakrimifas abundante e sospiras profunde.

Sinioro Ivain, havante kordio jeneroza e benigna, lore paroleskas a lu :

« Sinioro, quanta krueleso e fanfaronado che ta giganto qua klamachas an la pordo ibe. Me pregas Deo nultempe aceptar ke il havez vua filiino en sua povo ! Ilu desestimas el e sordidigos el netolereble. Quala desfortuno lo esus vidar livrar a nulvaloranti kreuro tante bela e tante alte nobela ! Voluntez prokurar a me mea armi e mea kavalo ! Abasigez la ponto e lasez me transirar ! Oportos ke un de ni amba abatesez, sive il, sive me, me ne presavas. Se me povus aplastar ica sangodurstanta bruto qua tormentas vu e koaktar lu liberigar vua filiuli e venar adhike por reparar la insultegi quin il pronuncis, me rekomendus vu a Deo e me irus a mea kombato. »

Lore, on iras por querer ilua kavalo, on adportas a lu ilua armi ed on

vestizas il per oli. Il esis rapide pronta, omni hastis armizar lu quik. Kande il esis perfekte provizata, onu nur bezonis abasar la ponto e lasar ilu departar. Il ekiris, sequata da la leono qua certe ne abandonabus sua amiko. Ti qui restas dop la muri rekomendas il al Salvero, nam li tre timas ke ca personigita diablo, qua en ta sama loko, ocidabis avan lia okuli multa brava kombatanti, subisigez da ilu la sama fato.

La giganto springas vers ilu, il havas vizajo feroce e boko plena de minaci :

« Evidente on ne multe amis tu por sendar tu adhike, ye mea okuli ! Esis probable nula moyeno plu bona por venjar su a tu ! Yen ecelanta maniero venjar su pri lo mala quan tu facabis !

-Neutilesas diskuteskar ! dicas Ivain qua ne timas il. Agez maxim bone segun tua posibleso e same koncernante me. La senco-vakua paroli tedas me ! »

NemEDIATE sinioro Ivain qua deziregas hastoze povar departar, springas ad il. Il preparas su frapar lu meze la pektoro sur la urso-felo qua protektas lu.

(Duro sequos)

**La komunitato
'Parsi'-a**

En India, ol kompozesas per decendanti di enmigranti veninta de la Iraniana provinco Fars. Fugante la persekuto da la guvernanti mohamedana, ita homi profesante la zoroastrismo – t.e. la religio dil adoranti di la fairo – livis sua patrio dum la VIIIma yarcento. Pos multa aventuri, li desembarkis sur la litoro dil nuna regiono Gujarat. Pokope li chanjis sua lojeyo aden la vicina regiono Maharashtra e la plu multi de li instalas su en la urbo Mumbai (Bombay). La donataji pri la nombro de ‘Parsi’-i en moderna India bezonas expliki. Segun la kontado di 1971, esis 91.226 ‘Parsi’-i. En 1981 lia nombro falabis a 71.630, e en 1991 – a 60.000 personi. Tamen, segun neoficala evaluo, li esas plu kam 100.000 en Bombay nur. La divergi en la donataji povas probable explikesar per la fakto ke en la kustumo ofical, la koncepto ‘Parsi’ konsideresas kom sinonimo dil koncepto « Zoroastristo ». Koncernante le ‘Parsi’ ipsa, l’identigo facesas sur diferanta bazo. Li kredas ke ne omna ‘Parsi’-i esas adoranti di la fairo e ke ne omna adoranti di la fairo esas ‘Parsi’-i.

Eminenta membro di ca komunitato, Soli J Sol. Sorabjee remarkigis : ‘La koncepto pri ‘Parsi’ prenis signifiko rasal od etnal. Dum la sucedo dil tempi ita senco fine remplasis la koncepto original e simpla pri komuna religio e komencis signifika etnala origino komuna. « ‘Zoroastristo’ esas etiketo religial adjuntas altra auctoro, kontre ke ‘Parsi’ indikas la raso. » Altravorte, en India, la ‘Parsi’-i povas ofte komprenesar kom la decendanti di Iraniana enmigranti qui konvertesis al islamo od al kristanismo. Co esas la motivo dil divergi koncerne la donataji pri la nombro di le ‘Parsi’.

La membri di la denaska komunitato dividesas ad ‘atharvani’ (sacerdoti) e ‘behдини’ (laiki). La komunitato ‘Parsi’-a kompozesas per richa personi – entraprezisti, ciencisti, politikisti, edukisti, militisti -. Eminenta reprezentanti dil movimento por liberigo (Dadabhai Naoroji) e la proprietanti dil maxim granda entraprezeyi komercial ed industrial (Tata, Modi e Dastur) emersis inter le ‘Parsi’. ‘Parsi’-a esis l’eminenta fizikisto pri lo nukleara, Homi Bhabha. La famozulo, Pars Jamsetji Jijibhoy, qua donis sua nomo a la « Mumbai School of Arts », esis komercisto e filantropo. Inter la ‘Parsi’-i, ne esas mendikeri, senhema personi, prostitucati. Ne esas ‘paria’-i inter li. Quankam, 13 familii di ‘paria’-i vivas en Bombay – nome le ‘Khandiyari’, qui efektigas la funerala rituari e transferas la kadavri di le ‘Parsi’ adsur la « turmi di silenco » -. Ica mikra grupo esas desaparanta. « La homi dicas un de le ‘Khandiyari’, timas mem tushar ni, pro ke nia regardo konsideresas kom profanacanta. Nulu pensas ke ni apartenas a la sama komunitato kam lu, e nulu spozigas nia filii. »

En omna dense habitata loki, la ‘Parsi’-i kunvenas che le ‘Anjumani’, olqui esas domi implikata en aktivesi karitatoza, okupesante pri la aferi dil membri di la komunitato ed esante utiligata kom loki por komunikado sociala ed intelektala. Bombay shirmas la matra organizuro di le ‘Parsi’, nome la « Bombay Panchayat » olqua posedas granda auctoritato e kunvokas periodale ye singla kinesma yaro, internaciona kongreso di la ‘Parsi’-i. En le ‘Anjumani’, dum la 31ma di marto, la nova yaro ‘Jamshedi Navroz’ di le ‘Parsi’ celebresas e la ‘jashano’ (rituaro pri expreso di gratitudo) sendesas. La ‘Parsi’-i posedas multa edukeyi, hospitali e religiala edifici (turmi di silenco) en Bombay e templi dil fairo (‘aguiara’). La maxim veneracita esas la templo di Iransho (‘Atash Behram’) en la urbo Udwada (regiono Gujarat), fondita en 1742

e nomizita « Al Mekka di le Parsi ». Segun la legendo, la fairo en ita templo adportes de Irania e ne desaparitis depos ta tempo. La guvernerio Indiana deklaris Udwada kom un de la non precipua pilgrimeyi por la Indiani, irga esez lia religio.

Le 'Parsi' nomesas juste « la komunitato havante la maxim moderna opiniononi de omna komunitati Indiana ». Li respektesas en ca lando. Li, por tale dicar, ne havas enemiki. Ma lia permano minacesas per reguli tre konservema koncernante lia origino e transformante le 'Parsi' a komunitato simila a le 'Amish' [tre konservema rurani en Amerika, de Germana origino, izolita e spozeskante nur inter su NDLT] limitizita per rigida legi interna. Li ne havis, e ne havas, la kustumo aceptar stranjeri en sua cirkumajo. La ortodoxa kleriki, ecepte en sud-India, asertas ke la filii naskinta de mixita mariaji ne darfas konsideresar kom 'Parsi'-i e ne yurizesas obtenar la incieso-rituo nomata 'navjot'. Pluse, segun la ortodoxi, « la 'Parsi'-i qui spozigas membri di altra komunitati vivas en la peko ». Che le 'Parsi' la tarda mariaji aceptesas, ofte inter fora parenti. Kom konsequantajo, ca komunitato oldeskas rapide e streteskas nombrale. Ica proceso esas acelerata per la ekmigrado da la yunaro ad Occidentala landi. On timas ke la Indiana komunitato 'Parsi'-a desaparos komplete en previdebla futuro.

(Segun artiklo interretal)

KELKA INFORMAJI PRI LA MOVEMENTO

Ido-konfero 2023 eventos inter la 05ma e 09ma di julio 2023 en Kassel (Germania)

La Germana Ido-Societo aranjos internaciona Ido-konfero 2023. Ol eventos dum la tempo inter merkurdio, la 05ma di julio 2023(arivo) e sundio, la 09ma di julio 2023(departo) en Kassel pro ke en LA yaro 2023 eventos la [100ma aniversario dil Ido-konfero 1923](#) en ca Germana urbo. Anke la eminenta Idisto ed olima prezidanto di ULI Hellmut Röhnisch naskis ed edukesis en Kassel. Pro to ni povos same quale en Dessau aktive promocar nia renkontro en la lokala jurnalaro.

La urbo Kassel situesas en la nordo dil federala lando Hesia en Germania e ne esas distanta de Frankfurt/Main. Kassel esas anke bone atingebla per treno.

Diversa produkti kun Ido-motivi komendebla che Redbubble

Samideano Patrice Leiteritz kreis diversa produkturi quale kamizi, tasi e cetere kun Ido-motivi, qui esas komendebla e komprebla che Redbubble.

La kreinto dil produkturi recevas mikra parto dil preco. Patrice donacos ica parto al Ido-organizuri.

L'Anglalinguala situo kun l'Ido-produkturi trovesas [hike](#).

La Germanlinguala situo kun l'Ido-produkturi trovesas [hike](#).

Nova retsituo por deskovrar ed esplorar Ido "lernez.com"

Jovdio 2023-03-01: Samideano Gilles-Philippe Morin kreis nova retsituo en diversa lingui por deskovrar ed esplorar Ido.

La frontispico dil retsituo trovesas [hike](#).

Ita omna informaji trovesas che la interretala situo ido.li. Se me obliviis mencionar recenta ed importanta novaji, me demandas ad Idisti savigar lo a me e me publikigos la indijata informaji. Predanko.

Ekologio

En Francilia esas pario por plantacar mikra foresti en la skopo plulentigar la pluvarmigo klimatal

En Parisana regiono, volontarii utiligas Japoniana tekniko por krear « mikra foresti ». Lia skopo esas : ke ta mikra verda spaci partoprenez por plulentigar la pluvarmigo klimatal, esez oportuna a la diverseso biologia e posiblizez luktar plu efikive kontre varmesondi sempre plu frequa en la chefurbo di Francia.

Lor pluvoza saturdio dil monato januaro en sudala suburbo di Paris, Kader, evante 9 yari, laboras diligente kun shovelo enmanue. Subisante la bruisacho dal vetur-motori venante de la automobilal voyo jacante ye kelka metri de ibe, il probas kavigar truo por plantacar arbusto, apene plu granda kam ilu. Pos kelka minuti, il forjetas la shovelo e desinkombras la tero, transformita a fango per la pluvo, direte per sua manui.

Apud il, lua avino e deko de altra volontarii di qui la evi esas tre diversa, surhavante boneto surkape e boti surpede, facas la sama gesti. Omni respondis al advoko dal asociuro « Boomforest ». Depos kelka yari, ol inicias la kreado di « mikra foresti » en urbala zoni, precipue en Parisana regiono. Pos Nanterre, Cergy-Pontoise e la XVIIIma distrikto dil Franca chefurbo, lo esas de nun en Chevilly-Larue, en la departemento Val-de-Marne, ke ol volas rikrear spaco forestal.

« Me kaptis l'okazono agar ulo konkreta por luktar kontre la desregulo klimatal e montrar a mea nepotulo quale plantacar arbori », explikas Grazia Valla, evanta 79 yari, avino di Kader. « Lu tre prizas la partigita legumgardeno di Chevilly. Singlafoye kande me okupesas pri ol, il demandas irar adibe », elu

pludicas, dum REGARDAR afecionoze la yunuleto. « Lo esas la permano di ilua intereso por la arbori e la planti. »

« Esas vere ulo aparta plantacar arboro », atestas, sualatero, Maxim Timothée, evanta 31 yari. « Arboro ne esas objekto e lo esas dum ta instanti kande onu koncias pri co. Nun, me sentas me asociata al vivo di ca arboro : me volas protektar olu nam me esas ta qua plantacis ol. »

La metodo Miyawaki

La mikra foresti quale ta qua balde naskos en Chevilly-Larue inspiresas da la metodo Miyawaki – segun la nomo dil botanikisto Japoniana Akira Miyawaki qua kreis e perfektigis ol dum la yari 1970ma. Per observar la arbori quin la Japoniani lasas kreskar naturale cirkum templi o santuarii, il konstatis ke li formacis foresti, ya negranda, ma qui bezonas nula flego e qui, precipue, esas plu rezistanta kam olti kreita da homala volo.

Departante de ca konstato, il do inventis metodo vizanta rikrear, tam bone kam posibla, ica forestala spaci « denaska », qui kreskabus en ula loko se ita nulatempe esabus modifikata da la Homo. Ol konsistas ek tri granda principi : la sulo mustas esar richa, la arbori devas plantacesar dense – tri ye metroquadrato – e la lokala speci devas esar privilejizita.

La avantaji, rezultante kom konsequantajo di co, esus grandanombra : segun « Boomforest », ca foresti kreskus til dekople plu rapide kam la klasika plantacaji, tale kontributante igar plu koldeta la zoni ube oli plantacesas, kaptante plu multa CO₂, ed ofrante nova nesto di biologiala diverseso.

Ita esperigiva expekti posibligis al metodo Miyawaki exportacesar omnube en la mondo. Mikra foresti naskis en Sud-Amerika, en Libano, en Jordania, en India e, depos kelka yari, en Europa. En Francia, « Boomforest » iniciis diversa projekti proxim Paris ma altra plantacaji realigesis en Tolosa (Toulouse), Bordeaux od anke Mulhouse.

En la departemento Seine-Saint-Denis, la urbo Montreuil experimentis un del unesma projekti di ca kategorio en 2018 danke la budjeto partoprenanta dil Urbo Paris. Situata inter la estaleyi dil brokanto-merkato e la bulvardo periferial, « cirkum 95% ek la 1.200 yun arbori qui plantacesis ibe transvivis », segun Guillaume Dozier, volontario por « Boomforest ». « L'arbori atingis nun alteso ye aproxime quar til kin metri », ilu joyas, dum adjuntar ke la diverseso biologial dil mikra foresto esas de nun en granda expanso. « Singlafoye kande ni iras adibe, ni remarkas ke esas sempre plu multa insekti ed uceli qui ne esis en ta loko antee. »

Quale en Montreuil, la volontarii di Chevilly-Larue aplikas strikte la rekomendi dal botanikisto Japonian. Li do plantacas la yun arbusti ye kelka centimetri le una de le altra. « Demonstresis ke la plantaco di un unika arboro havas la sam efekto koldetiganta kam dek klimatizili. Ma la arbori esas sociema e standas multe plu bone kande li plantacesas akompanata per altra arbori, explikas Guillaume Dozier. Li donos a su reciproke ombro e povos kambiar aquo, nutrivala elementi ed informi. Se un de li atakesas da invadema speco, lu

povos avertar la ceteri. Exemple, li igos sua folii bitra por ke li divenez min manjebla a la atakanto. »

Querki, fraxini, fagi e saliki en la centro, avelanieri, ilexi, fuzeno an la bordi... Omna yun arbori plantacita esas anke lokala speci Franca, adaptita al klimato di ca regiono, asertas cetere « Boomforest ». Entote, dek-e-kin diversa speci de planti utiligesos por ta mikra foresto.

Igar la chefurbo di Francia plu koldeta

Ultre la bonfaci por la medio natural, tra ca projekti, la defenseri dil metodo Miyawaki esperas igar Paris plu koldeta, nam ol tre minacesas lor la kanikul-epizodi qui divenas sempre plu ofta. Dum la somero dil yaro 2022, la temperaturo superiris plurafoye 40° C en Paris : ico esas furnazo dum ke ca chefurbo kontenas nur 9% de arbori. Por afrontar ca problemo, la komonestreso di Paris promisis plantacar 170.000 arbori til 2026, dum aplikar precipue la Japoniana metodo.

Por realigar ca projekto, oportos trovar disponebla spaci, tamen nuancizas Guillaume Dozier. « La problemo pri Paris, lo esas ke ol esas ulagrade muzea urbo... » ilu deploras.

Opoze al expanso dil mikra foresti, kelka nekonkordanta voci tamen audigesas. Ula ciencala esploranti remarkigas la kusto produktita per lia instaligo – 3.000 euri ye 100 m² segun « Boomforest » - e expresas dubiti koncerne lia pereneso. En Europa un de la skarsa studiuri ciencala pri la efikiveso dil metodo Miyawaki, efektigita en mikra foresto en Sardinia, informas pri morto-quanto dil arbori kontenata inter 61 e 84% pos dek-e-du yari.

La cifri e bonfaci ofte aludita dal inicianti di ca metodo – biologiala diverseso plu richa, grosa enmagazinigo dil karbo – esas grandaquantante ekstraktita de la publikigaji da la Japoniana botanikisto e da lua partisans e poka studiuri altramaniere existas.

Fine dil posdimezo, malgre la pluvo sempre plu pezoza, Kader, Grazia, Maxim e la cetera volontarii sucesis plantacar arbori sur aproxime 250 m². En perspektivo di min o plu longa tempo, lo esas preske 800 m² qui esus riarborizita. Dum la venonta monati, la volontarii di « Boomforest » rivenos plurafoye a Chevilly-Larue por observar la developo dil nova foresto e flegar ol. Kun espero : ke 10 yari pos nun, ol similesos centyara foresto. « Me esperas ke mea nepotulo venos promenar ibe e ke il dicos a su : ‘Nu, me vere facis ulo hike’ », dicas konkluze Grazia Valla.

(Segun artiklo interretal)

Citaji: La deskonkordo es la maxim granda malajo di la homaro, e la toleremeso esas la unika remediilo kontre ol. VOLTAIRE

Kande on volas trompar la homi, onu dicez la vereso. OTTO VON BISMARCK

Katmandu, Everest di kulturo

Depos la fino dil yari 1960ma, la Nepaliana chefurbo duras havar la reputeso di civito di beateso, ube le « hippie » povis meditar pace sub influo da narkotaji. Ica trivialajo persistas existir, ma se ta urbego flegas sua reputeso ol tamen evolucionas.*

Urbo alte perchanta

Nepalia cirkondesas este, sude e weste da India e norde da Tibetiana Chinia, ol extensesas sur aproxime 800 km ye longeso e preske 200 km ye larjeso, t.e. 147 000 km² havante tre diversa reliefi. Ol kontenas regioni apene super la marnivelo e loki montala kulminante ye plura mili de metri, de qui la maxim alta, Everest, atingas 8.848 metri ! Klimato, peizaji, 'resursi' e kultivi varias tra la tota lando. Situata cirkum 1.300 metri altitudo, Katmandu chefurbo di ca lando,

aquizesas per la riveri Bagmati, sude, e Bishnumati, weste. Pro ke ol cirkondesas per la kontraforti di Himalaya, onu parolas pri la valo di Katmandu. Koncernante la monto-acensisti, la dicita urbo esas la kampeyo di departo por irar vers Everest.

Kontante inter la patrimonio mondal di Unesko

La tota patrimonio kultural dil valo Katmandu klasifikesis da Unesko en 1979, t.e. sep vidaji : la plasi di Darbâr (rejala audienco-chambro) di

Katmandu, Patan e Bhaktapur, la « stupa »-i (religiaj edifici memorigiva o reliquiuj) buddhalaj temploj Buddhath e Swayambhunath, same kam la temploj hinduaj de la dei Pashupati e de Changu Narayan.

Kresko vertiganta

Katmandu ne estas la feliĉa burĝeto kiel oni povus imagi! Ĝi estas urbego. Pruvo por tio estas la fakto, ke ĝi jam ŝirmis plu kam unu milion personoj deĵari antaŭ nun. Hodiaŭ, oni kalkulas 3,5 milion katmanduanojn en ĉi tiu domaro kaj ĉi tiuj suburbaj, kontenantaj precipe la urbojn Patan kaj Bhaktapur! La tre forta poluteso atmosferaj konkurencoj olta de la maksimum granda ĉefurbo monda. La nombro de veturiloj, havante du aŭ tri rotojn – la famozaj *rickshaw*-oj, de nun motorizita – kreskas eksplode.

La reĝala civito disparinta

Ĝi estas prezenta en Nepalo de la XIVa jarcento kaj

fondita de la reĝoj Katmandu (ancienna nomo Kantipur), Patan kaj Bhaktapur, tial la dinastio Malla estas altanivela reprezentanto de la Newara popolo. Esante aristokratoj, la Newari, majoritate hinduaj, konstruktis grandparte ĉi tiun urbon laŭ la sakraj principoj de vertikaleso: ĉi tiu domo estas streta kaj alta. Ma laŭ la estendo de la dikita ĉefurbo efektigas deĵarajn plurajn ĉi tiujn horizontale. An la periferio, la domoj, plu komfortaj (ĉi tiuj havas internajn fluantajn akvojn) kaj minimume stretaj, atraktoj la Newari, tio kio difuzigas kaj trivialigas la principojn religiajn. « La popolo Nepaliana

reinjengas hodiaŭ la stradojn, ĉanĝigas de ĉi tiu la simbola*, la percepto, la signifiko », notas la geografo Marie Gilbert.

Freak Street: la strado de la « bizara » homoj

En la Angla, *freak* indikas individuon strangan, bizaran, marginalan. *Freak Street* (la strado de la marginaloj) estas la surnomo atribuita al *Jhochhen Tole* (olua Nepaliana nomo), kie estas miksa loko stradal sude de la kvartalo Thamel. Estas ibe, ke dum la jaroj 1960aj kaj 1970aj, multaj miksa ekopoj aperis, vendante libere al la « hippie » hashisho kaj multaspecaj stuporigiloj... La gubernio Nepaliana cesigis ĉi tiun komercon komence de la jaroj 1980aj. De tiam la tempo la « boboj » (borgezoj aventuraj) remplas la « babakulojn ». Kial *Haight-Ashbury*, en San Francisco, aŭ *Carnaby Street*, en Londono, la vendejoj kavalas sur la nostalgio-onda kaj proponas la tutan ekipaĵon de la perfekta « hippie » (vestoj, omnaspecaj memorigiloj, libroj, diskoj, edc.) ma ne plu estas narkotikoj!

Neignenda festo religia

Se oni volas seĝnari en Katmandu, kial ne multa vizitanto estas sate fortunata por ĉi tiu, la maksimum bona periodo situas inter la fino de la monato oktobro kaj la komenco de la monato novembro. Nome, ĉi tiu estas dum la tempo ke okazas la hindua festivalo Tihar: t.e. kin duoj tute nekustumaj! Same kam ĉi tiu « kuzo » Indiana – la festivalo Divali – ĉi tiu estas la festo de la Lumoj. Pluse, ĉi tiu homaĵo Yama, deo de la morto kaj de la inferno, por ĉi tiuj animaloj kiuj estas asociitaj al li. La unesma dio de Tihar konsakras al la korvo, la dua al la hundo, la tria al la bovo kaj la

quaresma al bovulo. La lasta dio di Tihar konsakresas al fratuli e fratini. Vidar la hundi gambolar en la stradi di Katmandu surhavante flor-kroni

pendante cirkum la kolo esas spektaklo unika.

(Artiklo da Hugues Berton en Les Veillées des Chaumières)

La kurado dal tortugi

Jean, Pierre e Paul irabisspektar kuri kun sua genitori. Li vidabis kurar kavali, ed ico tre amuzabis li.

Retroirinte adheme, Jean dicis a sua fratuli. « Ka ni anke kurigus ? »

-Ma ni ne havas kavali !...

-Singlu de ni havas tortugo, e tortugi povas tam bone kurar kam kavali, nur plu lente, co esas la nura difero ! »

Singla yunuleto iris do por querar sua tortugo. Pose li selektis tri bela heliki, qui esus la jokei... Li rektigis la tri tortugi, kavalkata da tri heliki, e Jean facis la signalo di departo.

Ma, ho ve ! nula tortugo movis... Lore, Jean haveskis ideo ! « Se ni pozus saladi an la extremajo dil aleo ! » E la yuneti plantacis tri bela saladi.

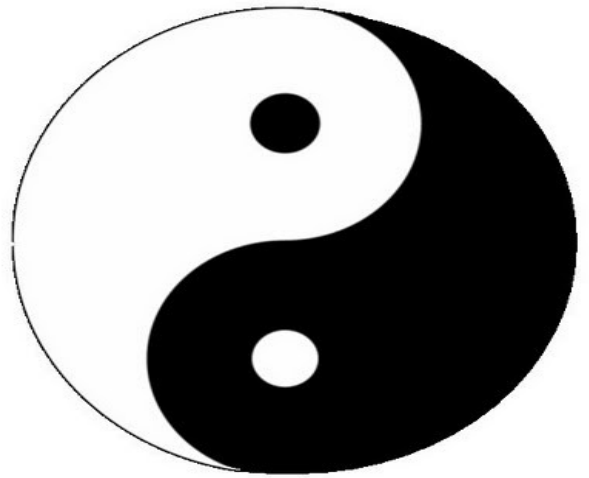
Lore, la tortugi komencis marchar sen koaktesar, e ta di Jean avancis tante rapide ke lua jokeo, me volas dicar lua heliko, falis surtere. Lu arivis kom la unesmo an la skopo, e, kom rekompenco, on donis a lu la saladi por manjar.

(Segun JULES LEMAITRE . *Mikra rakonti*)

TAO-TE-KING

Sequo triadekeunesma

LXX

Mea paroli facile intelektesas,

Facilega oli esas por aplikar.

Ma nulu sur nia mondo povas intelektar oli, nulu savas aplikar oli.

La paroli havas Ancestro.

La agi havas Mastro.

Pro ke onu ne intelektas li,

onu ne intelektas me.

To quo valorigas me,

lo esas la fakto esar tante rare intelektata.

'Itaque' la Sajo iras vestizita per krino,

Ma en sua internajo, ilu celas juvelo.

(Duro sequos)

Sioro Vento e Siorino Pluvo

Rezumo di lo preirinta : Povra muelisto di qua la spozino esas malada e qua dronesas en mizero advokas sioro Vento. Ilta venas ed askoltas bonvolante la rurano. Pose sequas siorino Pluvo qua esas same bonvolanta. Ma balde la sinioro dil

vilajo prenas omna sparaji de la muelisto. La muelisto obtenas magiala barelo de sioro Vento. Ma la sinioro dil vilajo audas parolar pri ol e fine prenas ol. Kom puniso pro lua febleso la muelisto esas frapegata da malfacanta spirito.

VI

La muelisto e lua spozino ne povis konsolacesar. Jean-Pierre restis dum un horo jacante sur sua lito dum jemar : Claudine ploris bitre, e la mikra Pierrot kriis per sua tota forteso. La muelistino ja pozis sua kofio sur sua kapo por irar rakontar ta misevento a sua vicinino la lakto-vendistino, kande, neexpektite, Sinioro barono pasis retrovenantede la chaso, akompanata per sua servisti. Ca sinioro eniris lia palio-domo por repozar.

-Quon me vidas hike ? lu dicis, ka ca ora bareleto esus nova donaco da Sioro Vento ?

-Juste, sinioro, respondis Jean-Pierre. Me jus arivas kun mea marveloza barelo, e me ne ja savas to quon lu kontenas.

-Oportas vendar co a me, amiko mea, dicis la barono.

-Nule, nule, sinioro, la muelisto respondis kun mieno ruzoza. Lo esas suficanta vendir a vu mea

arjenta barelo. Me ne rifacos la sama kulpo.

-Tamen, se me ofrus a tu plu granda pekunio-quanto kam pasintafoye, dek-e-du mil pundi, exemple ?

-Me ne donos ol a vu po dek-e-kin mil pundi.

-Nu, me propozas a tu dek-e-ok mil pundi po olu.

-Lo esas duadek mil quan me volas obtenar.

-Ta pekunio-quanto es grandega ; ma pro ke me havas amikeso por tu, me facos ica sakrifiko. Tu havos mil skudi pagata kontante, e koncerne lo cetera me livros a tu skribita promiso.

-Nule, sinioro. Me savas tro bone to quo eventas ye vua signatita promisi. Vu donos a me duadek mil pundi pagata kontante, ek bona pekunio, o vu ne havos la ora bareleto, nam me forsan facas ankore malaambio.

La barono tante pavoris ne profitar l'okazono ke il sendis quik specala mesajero al kastelo por demandar duadek mil pundi a sua intendanto. Pos quarima horo, onu adportis duadek saki plenega de dika moneto-peci. Jean-Pierre verifikis la pekunio-quanto, lokizis la saki en sua armoro, e pozis la klefo en sua posho ; pose il donis la mikra barelo ora, e la sinioro departis ravisita per sua aquirajo. Lor ilua retroveno en la kastelo, Sinioro Barono inkluzis su en sua chambro por probar sua marveloza bareleto. Il frapis sure kun la vergeto, e quik la fumuro ekiris, haveskante la formo di giganto, e la giganto frapis la sinioro duadek-e-kin foyi per la bastono. La servisti di Sinioro barono audis il kriad akute. Kande li adkuris, li trovis sua mastro jacanta sur la karel-sulo. La giganto ja rienirabis a sua lojeyo, ed onu sentis en la chambro nur lejera fumurodoro. Pro ke la sinioro havis lumbi min robusta kam olti di la muelisto, il restis en la lito dum du dii kun kurbaturo ; ma il ne volis fanfaronar pri la bastono-frapi quin il subisabis, pro to il ne parolis pri sua aventuro ad ulu.

Il mem simulis esar tre kontenta posedar la ora bareleto. Tamen la muelisto e lua spozino uzis utile sua duadek mil pundi. Li kompris prati ed agri : li abatigis sua domacho e

konstruktigis vicee bela farmodomo, kun garbeyi, stabli, kavaleyi e mutoneyo ube li pozis trupo de mutoni. Jean-Pierre haveskis plugilo-servisti, laboristi pagata da ilu, servisto por surveyar la mueleyo. Vice muelar frumento por altra personi, il facis farino per la grano quan il rekoltis. Claudine kompris silka robo por irar sundie a meso. Kande Pierrot esis suficante granda por lernar lektar, on sendis ilu al skolo, e, quik de la evo sis yari, lu ja esis plu savoza kam sua patro e sua matro. Ita benigna homi povabus vivar felica e quieta sen la maligneso di sua sinioro. Sinioro barono ,havis rankoro kontre li pro la bastono-frapi quin il subisabis e la duadak mil pundi quin il pagabis. Il amuzesis irigar vildo adsur la sulo posedata da Jean-Pierre, e, per la pretexto di chaso, il devastis la agri per sua kavali, sua hundi e sua kavalkanta chasisti. La muelisto povis plendar, onu ne askoltis ilu, ed on rikomencis dum la morga dio. Uladie, la barono havis disputo kun altra sinioro di la vicineso, ed il volis entraprezar milito kontre ilu. Ico esis pretexto por prenar imposti de sua vasali ; il supercharjis per oli Jean-Pierre e prenis de il lua plugilo-servisti por soldatigar li e lua kavali por duktar la soldati a batalio. La muelisto konstatante ke il minacesis rifalar a mizero, memoris lore la promisi da Siorino Pluvo.

(Duro sequos)

NIA POEZIALA ANGULO

A LA LUNO

Ho Luno gracioz, me rimemoras
Ke, pasis nun la yaro, plen d'angoro
Me venis ad sur ta kolino, hike,
Por admirar tu : lore ja tu pendis,
Quale tu agas, super ta foresto,
Lun klarigante tota, quale nun.
Tua vizajo tamen nebuloza
Aspektis e tremanta, nam an cilii
Spricis lakrimi en okuli mea,
Tante esis sucioza mea vivo !
Ed esas nun ! Ho Luno delectata.
E tamen plezas a me la ripenso
Ed anke la riveno dil sezono
Di ta doloro mea. Bone evenyas,
Dum evo yunesal, kand ankora longa
Esas l'esper', e kurta la konteno
Di la memoro, la rimemorar
Di la pasinta kozi, quankam trista,
E se mem sempre duras ita peno.

DA G. LEOPARDI tradukita da ANDREAS JUSTE

HOMEROS

L' ILIADO

Rezumo di lo preirinta: . *Pos ke lua fratulo Ménélaos vundesis, rejo Agamemnôn incitas zeloze la Akhaiani a milito balde komenconta. Eventas ke Hektôr defias la Akhaiani e Menelaos volas luktar kontre il, ma lua kompanuli impedas lu aceptar ica kombato quan li opinionas esar tro risikoza por Menelaos. Ma fine Aias ed Hektor rezolvas interafrontar. Tamen, la kombato cesas instantale pro ke nulu povas esar vinkanto. La kombati pluduras e Zevs intervenas favore al Troiani. La rezultajo esas necerta. La rejo dil Dei esas tre deskontenta pro eventuala revolto da Hèrè ed Athènè ed intencas reaktar severe. Il donas avantajo al Troiani. Pose la Akhaiani debatas pri la rezultanta situaciono e li fine rezolvas irar adche la heroulo Akhillevs. Ca granda militisto donas kordiale la bonveno a li en sua hemo e li negocias tre oportuna kondicioni por ilu en la skopo instigar il itere partoprenar la kombati favore al Akhaiani. Ma la heroulo esas tre nedeziroma askoltar la propozi facita ad il. Ito produktas granda aflikteso che lua samgentani. Olda militisto pregas Akhillevs rikonciliesar kun lua kompanuli. Ma ilta refuzas.*

Ilu parolis tale, e ti qui sequis me, Aias ed amba heraldi plena de prudenteso povas asertar lo. E la oldulo Phoinix kushis sub lua tendo, ed il forduktos lu morge sur sua navi vers lia kara patrio, se il deziras lo, nam il ne volas koaktar ilu.

Tale ilu parolis, ed omni esis tacanta, presegata per ca diskurso e ta harda paroli. E la filii dil Akhaiani duris esar tacanta e trista dum longa tempo. Tandem, Diomèdès audacoza lor la kombato parolis :

-Tre famoza rejo di la homi, ho Atrèido Agamemnôn, *utinam* tu ne suplikabus la nereprochebla Pèléido, dum ofrar a lu nekontebla donaci ! Ilu havis kordio superba e tu infligis ilua superbese. Ni ne

insistez ; lu departez o restez. Ilu kombatos itere kande ico plezos a lu e ke ula Deo instigos lu pri co. Askoltez ! omni agez to quon me quik dicos. Ni repozez, *quoniam* ni rifortigis nia anmo per drinkar e manjar, to quo donas forteso e kurajo. Ma quik kande la bela Eôs havante rozea fingri aparos, ni rangizez l'armeo e la chari avan la navi. Lore, Atrèido, exhortez la viri al kombato, e kombatez tu ipsa inter la unesma rangi.

Ilu tale parolis, ed omna Reji aplaudis, admirante la paroli di la habila kavalriano Diomèdès. E poslibacionir, li retrovenis sub sua tendi, ube li kushis su e dormeskis.

Rapsodio 10

La chefi dil Panakhaiani dormis dum la nokto, apud la navi, domtita dal dormo ; ma la dolca dormo ne kaptis l'Atréido Agamemnôn, princo dil populi, e multa pensi venis a sua mento.

Same kam la Spozulo di Hèrè lansas la fulmino, ca granda bruiso prekursoro dil batalii bitra, o dil abundanta pluvo, o dil densega grelo, o dil nivo qua blankigas la ruri ; same Agamemnôn sospiris en la profundeso di sua pektoro, e lua tota kordio tremis kande il kontemplan la kampeyo dil Troiani e la multeso dil fairi qui brulis avan Ilios, e ke il audis la sono dil fluti e di la homi la murmuro. Ed il regardis pose l'armeo dil Akhaiani, ed il arachis sua hari quin il vovis al eterna Zevs, ed il jemis en sua grandanma kordio.

E lu vidis ke lo maxim bona facenda esis irar proxim la Nèlèiôn Nestôr por deliberar pri la moyeno salvar sua militisti e trovar remediilo a la malaji qui presegis omna Danaani. E, su levinte, il metis tuniko sur su, atachis bela sandali a sua pedi robusta, envelopis su per l'aspra felo di leono granda e falva, e sizis lanco.

E yen ke la sama teroro invadis l'anmo di Ménélaos. La dormo ne klozabis sua palpebri, e lu tremis dum pensar pri la sufri dil Argiani qui, por lua skopo trairinte la vasta maro, venabis avan Troiè, plena de kombatema ardoro. Ed il kovris sua larja dorso per la makulizita felo di leopardo, pozis bronza kasko sur sua kapo, sizis lanco per sua robusta manuo ed ekiris por vekigar sua fratulo qua komandis omna

Argiani, e quan li honorizis quale ula Deo. Ed il renkontris ilu, vestizita par sua bel armi, proxim la pupo di sua navo ; ed Agamemnôn joyis vidar lu, e la brava Ménélaos parolis tale kom la unesmo :

-Pro quo tu armizas tu, fratulo ? Ka tu volas sendar un de nia kompanuli guatar la Troiani ? Me timas ke nulu de ti qui promisos co a tu audacos, sola en la deala nokto, guatar la militisti enemika. Ta qua agos lo, certe, esos audacoza.

E rejo Agamemnôn, respondante ad ilu, parolis tale :

-Oportas a ni amba obtenar saja konsilo, ho Ménélaos, alaktato di Zevs, olqua helpos ni salvar la Argiani e la navi, pro ke la spirito di Zevs esas kontre ni e ke lu delektesas da la sakrifiki di Hektôr multe plu kam da le nia ; nam me nultempe vidis, nek audis dicar ke un unika homo realigabis, dum un dio, tam multa forta labori kam Hektôr kara a Zevs kontre la filii dil Akhaiani, quankam il nek naskis de Deino nek de Deulo. E me opinionas ke la Argiani memoros bitre e longatempe pri omna malaji quin il facis kontre li.

(Duro sequos)

**Amuziva
lektado pri Til'
Strigospegul'**

TILL STRIGOSPEGULO

La triadekesma rakonto

Dicas, quale Strigospegul' apud Kantistdomeyo, en la lando Turingia, lavas la furi a la mulieri.

Strigospegul' venis aden la lando Turingia a Nigeloko, en la vilajo, ed ibe demandis gastigesar. Lore la domomastrino venis e lore questionis il, quala mestieristo lu esas. Strigospegul', respondis: "Me ne esas mestieristo, ma me kustumas dicar la vereso. La mastrino, parolis tale: Icin me prizas gastigar ed esas aparte favoroza a li, ti qui dicas la vereso." Kande Strigospegul' regardis cirkume, lore il vidis ke la dommastrino strabesis, e dicis ito: "Strabesanta muliero, strabesanta muliero, ube me sidez, ed adube me pozez mea bastono e sako?" La dommastrino parolis: "Ha, ke nulatempe future ulo bona eventez a tu! Dum mea tota vivo, nulu atencigis me, ke me esas strabesanta." Strigospegul'

respondis: "Kara mastrino, se me sempre volas dicar la vereso, me ne povas tacar pri co." Per to la dommastino kontenteskis e ridis pri co. Kande nun Strigospegul' restis ibe dum la nokto, lore lu paroleskis kun la domomastrino, e li diskutis pri co, ke il savas lavar anciena furi, ed ico plezis bone a la muliero, ed el pregis lu, ke ilu lavez la furi. Ke el volas dicar co a sua vicinini, por ke eli adportez sua omna furi, en la skopo ke il lavez oli. Strigospegul' dicis yes. La muliero venigis sua vicinini, ed omni adportis sua furi. Strigospegul' parolis: "Por to vi devas havar lakto." La mulieri dezireskis avide la nova furi ed adportis la tota lakto, quan eli havis en la domi. E, koncerne Strigospegul', ilta pozis tri kaldroni

adsur la fairo e varsis la lakto aden oli ed il enshovis la furi, ed il boliigis e koquis oli. Kande to semblis suficante ad il, lore il parolis a la mulieri; Vi irez a la bosko ed adportez ad me blanka tilioligno, ek la yun arbori e senbranchigez oli. Til kande vi retrovenos, me prenos la furi, nam oli nun esas suficante kunglutininta, e lore me parlavos oli e pro co me bezonos la ligno.” La homini iris volunte a la bosko e lia filii preterkuris eli e prenis eli che la manui e saltis e kantis: “Ho, ho, bona nova furi! Ho, ho, bona nova furi!” E Strigospegul’ stacis e ridis e parolis:”Ha vartez, la furi ne ja esas justa.” Kande do li esis en la bosko, Strigospegul’ pozis sube plu multa ligno kam antee e lasis stacar la kaldrono kun la furi ed iris ek la vilajo ed iris adfore, e il devas ankore retrovenar e parlar la furi. E la mulieri rivenis kun la tilioligno e ne trovis Strigospegulo e supozis ke

il esas departinta. Lore omni volis prenar sua furo ek la kaldrono. La furi esis tante domajita ke oli disfalis. Eli do lasis la furi stacar e kredis ke il esas ankore rivenonta e parlavos la furi por eli. Konseque il dankis Deo, ke il povis tante diskrete departar.

(Duro sequos)

PROVERBI: - Se tu igas tu mutono, tun manjos la volfi.

-Furtistin mikra on igas pendar, ma le grandan on lasas fugar.

-Plufelicigas donar kam prenar.

-Richeso donas granda parentaro.

-Per la frukti ni konocas la arbori.

-Mentio trovas sempre ul kredanti.

Idologio

Nova libro pri cienco-fiktivajo tradukita da Brian Drake aparis sur la interreto.

Ol povas konsultesar ibe : [Nigra Amazono di Marso.pdf \(archive.org\)](http://Nigra%20Amazono%20di%20Marso.pdf%20archive.org)

La desaparinta civiti di Peru

Omnatempe, la savoza etnologiisti ed arkeologiisti intencis explorar la loki, sovente (ofte) neacesebla, ube stacis la anciena civiti Peruana e Mexikiana. Li esperis deskovrar importanta restaji posibligante plu bone konocar la anciena civilizuri di la *Inkai*, *Azteki* e *Mayai*.

Til recenta epoko, on havis nur nepreciza donataji koncernante la historio ipsa dil civiti nestifanta en la junglo o perchanta sur abrupta monti.

Nome, danke la tenaca e moderna labori dal eminenta arkeologiisto Usana, Richard Schaedel, membro dil « Scientific American », marveloza progreso facesis en la feldo dil explorado di la arkeologia loki di Mexikia e Peru. Pos realigir admirinda fotografuri desupre, Richard Schaedel skribis : « On povas dicar, ne sen ula ironio, ke inter la moderna progresi teknikal, la fotografado e la « Jeep » pruvesis esar precoza helpanti por l'arkeologio. Kom vera « motorizita asno », la « Jeep » povis irar preske omnube e duktar la arkeologiisto ad arkeologia peizaji situata en tre fora ed izolita loki.

« Koncernante la fotografado desupre, ol ne vidigas nur ruinaji qui esas celata en la terro en neexplorita regioni e qui nulatempe povabus deskovresir sen ol, ma ol posibligas al arkeologiisto havar vidajo quale ucelo kompletigante la vidajo di « reptanto » di qua lu devabis saciesar en lo pasinta. Pluse, la fotografuri desupre posibligas vidar la aspekto e la ampleso di tota civiti apartenante a civilizuri di antiqua pasintajo. »

Dum triamil yari, ante ke lia lando deskovresis da la Hispani, lor la XVIma yarcento, la Amerik-Indiani di Peru – la *Inkai* – fondis intersequanta e kompleksa civilizuri. La antiqua tribui Peruana vivis en fertila vali, interruptita hike ed ibe per aquo-flui, qui along-iris la abrupta Montarkateno di la Andi, inter ca monti e la Oceano Pacifika, e sur ampleso litoral havante 600 kilometri.

Mil e kinacent yari ante nia ero, nekonocata Amerik-Indiani komencis instalesar alonge la litoro ed establis ibe vilaji di peskeri. Okacent yari pose, ita gento di peskeri ekpulsesis da popolo di agrokultivisti veninta de la alta planaji. Ita nova popolo desaparitis suafoye triacent yari plu tarde. Pose aparitis la civilizuro « Mochika ». La '*Mochika*'-i establis su en la valo dil rivero *Moche* (De-ube, onu kredas lia nomo '*Mochika*'-o). Cirkum la yaro 1.000ma, la '*Mochika*'-i mustis cedar sua teritorio a la *Tiahuanakoidi*, qui esis sovaja militisti veninta de la Sudo.

Dum la tri yarcenti sequanta, la historio di Peru duris esar konfuza. Pose, subite, en 1300, nova dinastio dominacis en la valo dil rivero Moche : ol esis olta di le *Chimu*. Le Chimu esis civilizita e posedis potentia imperio. Itere, la rivalesi modifikis la geografio politikal. En 1460, le Chimu ekpulsesis de sua teritorii da popolo aparte timenda : nome la *Inkai*, Amerik-Indiana popolo qua poslasis memorajo famoza.

En Europa, onu nur paroladis pri la fablatra richaji ek oro posedata dal Inkai e severe gardata da li. La luro dil oro instigis Pizarro e lua « conquistadores » Hispana precipitar su a ta astonanta lando, en la skopo kaptar de ol la richaji oroza e natural. En 1532, la Hispani, ne sen grandega desfacilaji, militis kontre la Inkai, vinkis li aplastante ed okupis ferme la lando. Tale finis la nedependendo dil rejio di la Inkai.

Proxim Lima, chefurbo di Peru fondita da Pizarro en 1535, trovesis *Cajarmarquilla*. Ita stranja e granda civito ne kontenis – o preske ne – stradi. Dum kontemplar la importanta ruinaji di ca urbo, la moderna arkeologiisti vagas en konjekti pri la transportili utiligita da la grandanombra habitanti di Cajarmaquilla. Versimile li cirkulis sur la kolmo dil muri !

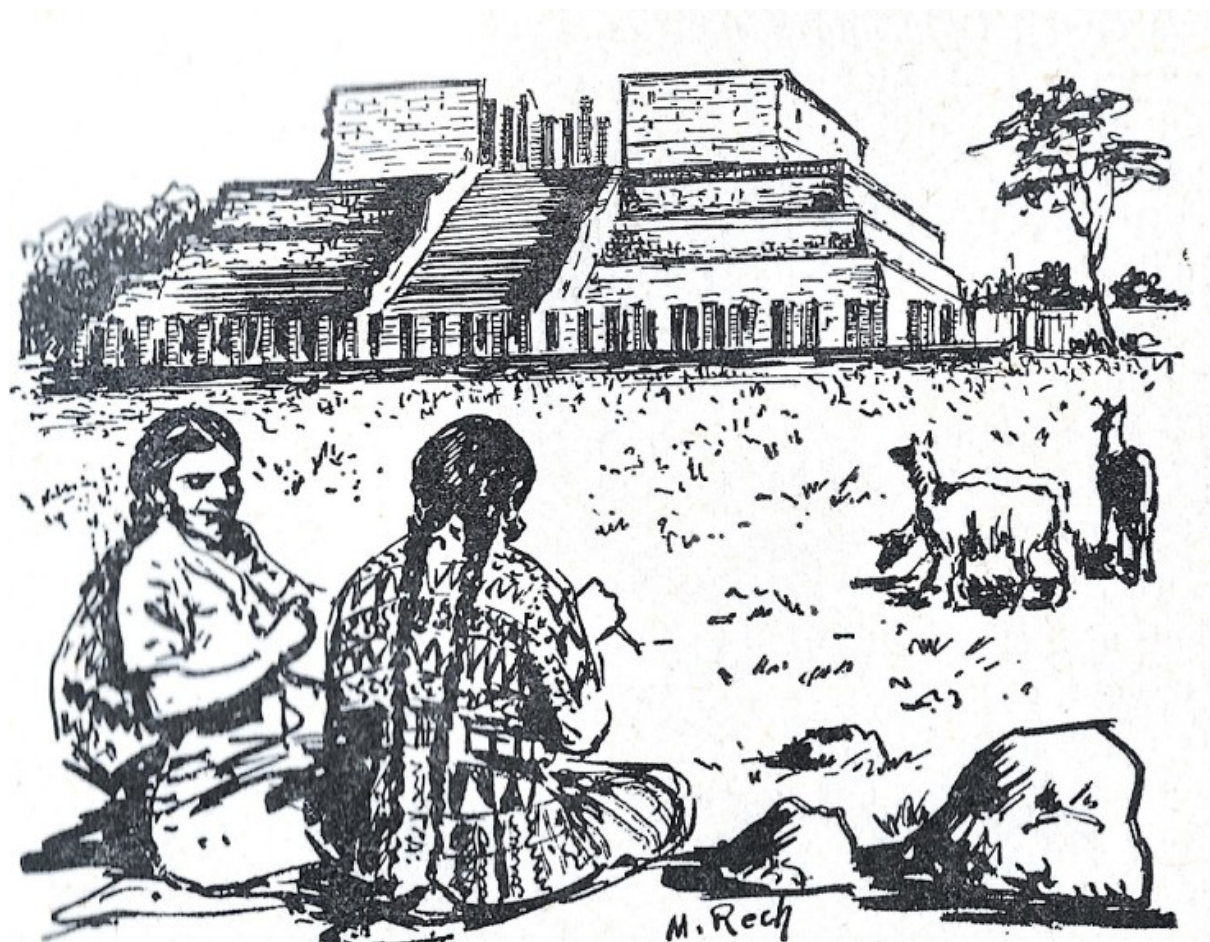
En la valo dil rivero Moche, en lando di le « chimu », la ruinaji di la civito *Galinda* deskovresis erste en 1948, danke la explori per aerala vehili. Same esis por *El Purgatorio*, jacanta proxim la rivero *Leche*, ol esis urbo konstruktita dum la du unesma yarcenti di nia ero.

Esas stranja konstatar ke nur la sacerdoti « mochika », la chefi e la mestierala eminentaro vivis en mikra grupo de konstrukturi petra e cirkondata da plura piramidi. Lo cetera de la popolo establisesis en la cirkondanta ruro e lojis en rustika kabani.

Lo esis en plu tarda epoko ke vera civiti fondesis lor la tempo di le « Chimu ».

Dum ke en Europa ed en Oriento la urbi nova konstruktesis sur la loko di le anciena, en la Nova Mondo di Peru la urbi jacis e situesis sur nova tereno.

Ni atencigez ke le Chimu esis le unesma qui enduktis la konstrukto di urbi en Peru.

Verko di qua la donataji savigesis da Gonalo Neves

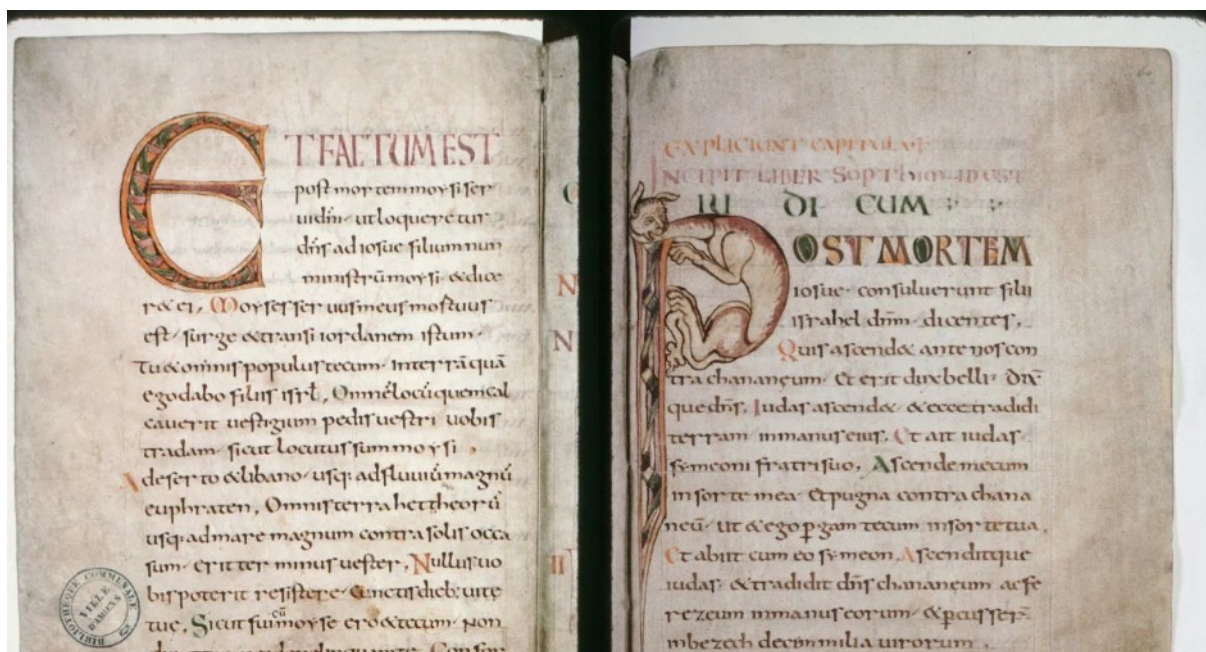
Ido-vortaro oficala redaktita segun la decidi dil kompetent organi dil Uniono por la Linguo Internaciona da Hans Cornioley.

On povas konsultar e foliumar ol, sen deskargar, che :

<https://archive.org/details/ido-vortaro>

kulturo

Quale la literaro « caroline » (karolana) konceptita en Pikardia, Francia, naskigis la puntizado e la literi « Times New Roman »

Inter la VIIIma e la IXma yarcento, la abadeyo di Corbie en la departmento Somme, pleas importanta rolo pri la kulturala radiado dil Imperio di la Karolus-dinastio. Ol kontributas al developado dil skriboformo karolana, ancestro di nia nuna skriboformo e di la literaro « Times New Roman ».

La questiono-signi, la komi e la cetera intervali inter la vorti quin ni skribas, semblas a ni esar tote naturala. Tamen, quale omna kozi li havas origino. En ita preciza kazo, li decendas de la karolana skriboformo, elaborata dum la Mezepoko en la abadeyo di Corbie en la departmento Somme.

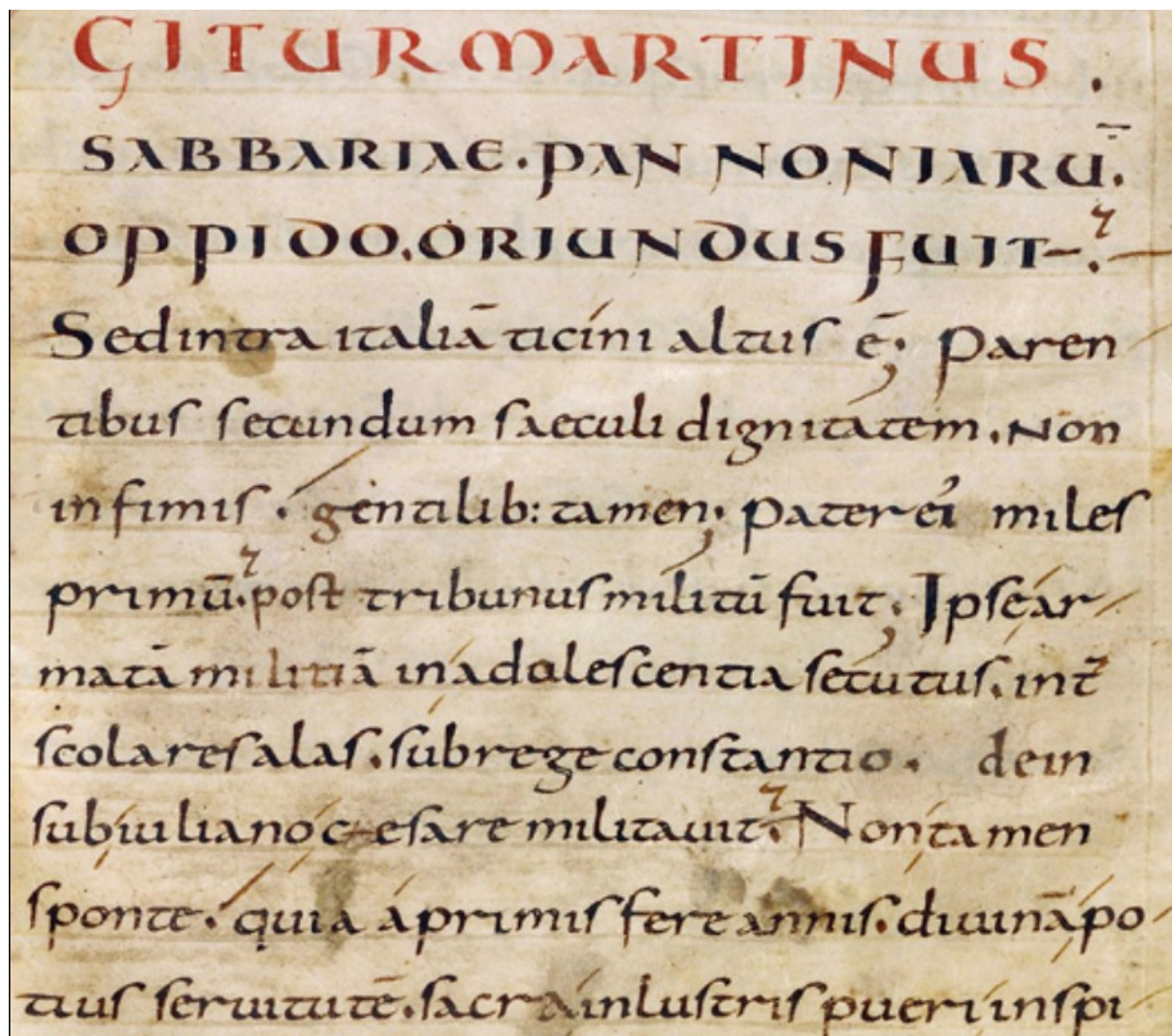
Karolus la Granda, reformera imperiestro

Dum la Mezepoko, Karolus la Granda, refo dil Franki ed imperiestro de 768 til 814, implikas su dum sua regno por unigar la Imperio, developigar la literaturo e la arti same kam por evangeliizar la maxim granda nombro de personi. Tale, de sua palaco di Aachen ube il instalas su dum la yaro 790ma, la imperiestro ediktas legi – kanonikala legi – ed apogas su sur la abadeyi por establisar sua povo tra la tota teritorio imperiala.

En singla episkopio, skolo kreesas por docar la Latina a la eminentaro Franka, la dicita idioma esas la linguo komuna dil administrantaro e di la Eklezio en la tota Imperio. « *Oportis ke omna populi havez la sama religio, oportis ke la katolikismo difuzesez maxim vaste sur la tota teritorio. Evidente, la transmise di la religio, devis efektigesar per la libri* », asertas Charlotte Denoël, chefa konservistino che la Biblioteko nacionala di Francia (BNF) e spcalista pri la mezepokala manuskripti.

La neceseso di lektelebla skriboformo

Tamen, freno permanas por desfaciligar l'unigo dil Imperio : ne existas unika skriboformo. « *Itaepoke, esis multa skriboformi diversa uzata sur la tota teritorio Imperial, oli variis de loko ad altra loko, Kelkafoye, onu ne sukcesis lektar dokumento ed ico genitis kompreno-erori.* », savigas Charlotte Denoël.

La vivo di Santa Martinus en la karolana skriboformo

Tante plu ke la diplomacal skriboformo di ta tempo es tre desfacile lektelebla : « *Lo esis skriboformo dil epoko di la merovecho-dinastio (Vma til VIIIma yarcento, ol esis tre plulongigita. Mem al specalisti, ol esas tre desfacile dechifrebla.* ».

La tale nomizita mi-unciala skriboformo, evanta de la Antiqua Epoko, esas anke tre utiligita. Olu korespondas a mixuro de literi mayuskula e minuskula, « *tre utiligita en la liturgiala, biblala libri. Ma ol esis tre kaligrafala konseque duris longa tempo por desegnar ol.* ».

En 789, Karolus la Granda, promulgas kanonikala lego qua nomizesas en la Latina Admonitio generalis. « *Ol esis ulaspeca guidilo kun konsili pri bona praktiki por sua guvernerio. Ilu demandas ke on produktiez dokumenti di kancelereyo plu facile lektelebla* », pluduras dicar la specialistino.

De lore, la skribisti dil Imperiestro entraprezas developar skriboformo lektelebla da omni, apogante su sur la preirinta literaro. « *Paralele, esis probi en la abadeyi por developar skriboformo lektelebla en la libri. Tale, esis konvergo* ».

La abadeyo di Corbie kom kulturala centro Europana

Samatempe, la abadeyo di Corbie, fondita inter 657 e 662 da rejino Mathilde, regentino dil rejio Francia, radias en tota Europa. « *Itaepoke, Corbie esis granda centro kulturala* », explikas Michel Damagnez, prezidanto dil Amiki dil ancien urbo Corbie, ita asociuro laboras por konocigar la historiala pasintajo di ca urbo Pikardiana.

Olua precipua rolo (di la abadeyo) esis valorigar la Pikardiana regiono, ed anke evangeliizar la populi - *Michel Damagnez, prezidanto dil Amiki dil ancien urbo Corbie*

Pozita sub protekto rejala, la abadeyo havas importanta moyeni e pleas unesmaranga rolo koncernante la developado kultural di la Imperio, precipue danke la skribo-arto. « *Corbie esis tre granda centro di kopiisti, ja tre frue dum la tempo dil merovecho-dinastio* », adjuntas Charlotte Denoël.

La minuskula karolana skribomaniero : lektelebla skriboformo, elaborita en Corbie.

Lo esas en ta kunteksto pri reformi e kulturala radiado ke la minuskula skriboformo karolana kreesas. Ita nova skriboformo volas esar plu lektelebla e plu rapide skribebla. « *La skribomaniero karolana prizentas literi klare eskartata le una de le altra, e vorti separita le una de le altra, kontree a la preirinta skriboformi dil epoko di la merovecho-dinastio. Esas anke Latina abreviuri igita kustumala qui aparis ed adoptesis* », detaligas la expertino.

« *Esas en ol komi, multa tipografala signi « & », esas mem l'arobo ! La plu multa homi kredas ke co venas de nia moderna epoko, ma ni inventis nulo* », Michel Damagnez ridetas. A ca prezidanto dil Amiki dil ancien urbo Corbie, un kozo esas certa : « *Corbie esis la precipua centro di olua elaborado* ».

La ajusto di la literi efektigesis dal monaki en la « scriptorium » dil abadeyo di Corbie. Li perfektigis la skriboformo por ke omni povez komprenar la edikti e la legi. – *Michel Damagnez, prezidanto dil Amiki dil*

Charlotte Denoël esas, koncernante el, plu prudenta : « *La origini dil karolana skribomaniero esas tre diskutata. On pozas tradicionale la nasko di ta skriboformo en la abadeyo di Corbie lor la ofico-tempo di abadulo, dum l'epoko di Karolus la Granda, di qua la nomo esas MaurDRAMNE. Ma en la realeso, la skriboformo karolana ne naskis subite ye preciza dato. Lo esis prefere longatempe duranta proceso di elaborado ed evoluciono dil preirinta skribomanieri por fine rezultar a plu lektelebla skriboformo* ».

Irgube esez la loko e la dato kande ca skriboformo parfinesis, esas vera ke ol uzesis tre frue en la abadeyo di Corbie.

Charlotte Denoël, konservistino che la BNF, specialistino pri la mezepokala manuskripti

En la skopo prosperigar sua abadeyo tam ye ekonomiala kam intelektala vidpunto, MaurDRAMNE, abado di Corbie de 772 til 781, fakte kopiigis multanombra manuskripti en ta nova skriboformo. Lua manuskripto, *La Biblo di MaurDRAMNE o Libro dil Makabei*, redaktita inter 772 e 780 – t.e. multa tempo ante l'*Admonitio generalis* da Karolus la Granda – esas la maxim ancien pergameno redaktita en minuskula karolana literi. Lo esas anke lor lua ofico-tempo ke sistemo di puntizado parfinesas – olqua antee ne existis – ed aparte la questiono-signo. « *Itaepoke, onu nomizis ol la skribomaniero di MaurDRAMNE nam on atribuis olua inventuro al abado* », pludicas la specialistino pri la mezepokala manuskripti.

La dicita skriboformo, pose, perfektigesos, precipue danke abado Adalhard, kuzulo di Karolus la Granda e sucedanto di MaurDRAMNE en Corbie. « *Ilu havos la tasko direktar la « scriptorium » e developar ita skriboformo. Taepoke, esis 300 monaki en Corbie ed 800 manuskripti en la abadeyo. Ico esis vera entraprezeyo* », savigas Michel Damagnez. « *Adalhard ofris la dicita skribomaniero a sua kuzulo Karolus la Grande. Ol adoptis lore la nomo di minuskula karolana skribomaniero* », ilu precizigas.

Rapidega developado

Enduktita plu tarde en la abadeyo di Saint-Martin-de-Tours da abado Alcuin – nominata dum la yaro 796ma e proxima konsilanto di Karolus la Granda – la karolana skribomaniero atingas sua kolmo. Diveninta skriboformo oficala dil rejio, « *ol difuzesis rapidege aden omna religiala centri dil Imperio di la Karolus-dinastio* », atencigas Charlotte Denoël. Ol difuzesas ad omna loki tra la kodexi, kanonikala legi e diversa texti

religial. « *Ol impozesas senpene, ol es unanime aceptata. Ol difuzesas tre frue en Germania, pose en Hispania cirkum la XIIma yarcento* ».

Dum la fino dil Mezepoko, ol konkurencesas dal gotika skriboformo ante rivenar vigoroze lor la Renesanco pro la invento dil imprimado da Gutenberg. « *Dum la XVma yarcento, on serchis skriboformo tre lektelebla por la imprimado-literi. Adoptesis la minuskula skribomaniero karolana pro ke on pensis havar skriboformo dil Antiqua Epoko kom modelo, ma en la realeso, ico esis skriboarto dil IXma yarcento, dicas kun rideto la konservistino. Ol utiligesas lore kom modelo da la imprimisti.*

Dum la nuna tempo, ol existas ankore, la literaro Times New Roman, esas fakte la skriboformo karolana !

Michel Damagnez, prezidanto dil Amiki dil ancien urbo Corbie

La literaro karolana, esas l'ancestro di nia nuna minuskula literaro. « *Ol esas la skriboformo qua historiale duris maxim longatempo. Ico esas tamen longa vivo eceptala ed ol apartenas a la mondala heredajo* », substrekizas Charlotte Denoël. Tante plu ke ol havas konocata decendantaro : la imprimotipi Times New Roman, aparita dum 1932 en la dila jurnalo *The Times* e popularigita da Microsoft, en lua softwaro*di edito Word. Or ca imprimotipi maxim konocata en la mondo hodie havas kom origino urbo situata en modesta e desmoderna regiono di nord-Francia.

Kirko di Corbie ed Urbodomo di Corbie niaepoke

(Tradukuro di artiklo interretal)

LA MISTERIO DIL OBLIVIATA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta : [En 1943, gespozi iras a la hemo di oldega mortanta onklulo qua naracas a li sua stranjega vivo La yuna gespozi admiras la sereneso dil adepti di la antiqua kulto druidala, di qua la onklo esas membro, opoze al transpaso di un de li. Pose, li promenadas en foresto e renkontras stranja persono. Plu tarde, li retrovenas al chambro di lia onklulo qua volas dicar importanta kozi a li. Pro ke il indijas forteso, il instigas sua nevulo

lektar kayero redaktita da il. La dicita nevulo informesas pri la renkontro di lua onklo kun la futura Napoléon III e pri la preparo dil eskapo sucesoza da ca princo de lua karcero, same kam pri la neprevidita mariajo di ca onklo. Ma il subite invitesas adirar la chambro di lua transpasonta onklulo ed kun lua spozino lu asistas la departo di lua oldega parento same kam la surprizanta funero.]

Pos la sobra repasto absorbita en la domo funeral, Lia Serenesi explikis a ni longatempe la signifiko di ta Kelta Kruco, sakra simbolo qua kontenas en sua desegnuro, en singla de sua dimensionoj branchi di la kruco, en olta dil tri cirkli, la rezumo di docado samatempe filozofial ed astronomial.

Li montris a ni per mult exempli quale ca simbolo uzesis kom arkitektural temo a nia katedrali, tam en lia regulanta desegnuro kam en la ornamentizo.

Patro Charles, la historiisto erudita, duris parolar :

-Vi iros morgo vizitar la katedralo di Chartres e, posedante nun la sekreta klefo di la linguo expresita per la skulpturi, vi lektos la splendida poemo petra skribita da nia labormastri, nia imajfisti e quan komprenis mem la maxim humila petrotaliisti e ferlaboristi qui laboris ibe kun fido ed amo. Balde, pro indijo de iniciiti, la signifiko di la toteso di ca marveloza laboruro esos litero mortinta... Oportas rikrear grupi en qui perpetueskos la tradicioj evante de plura yarmili. Ico esas la suprega deziro di vua onklo. Lo esas por konfidar a vi ca misiono ke il advokis vi.

-Entote, se me bone intelektas, mea Patro, singla de nia katedrali esas libro, e mem plu instruktiva kam esas la Piramidi pri qui S-ro Barbarin redaktis verko tre dokumentizita : « La Sekretajo dil Granda Piramido » ka ne?

-Fakte ! Ed il ne studiis la amba ceteri, di qui la ankore nekonocata strukturo kompletigas la docado di la Granda !

-Lo esas justa, konkluzis Lucienne, on iras serchar tre fore, en Egiptia, to quon

ni havas en Francia, iterata en mult exempleri, de Amiens til Tolosa e de Strasbourg til Rennes !

‘Ka ne esas sempre tale, mea kara filiino, asertis patro Jacques ridetante.

-Vu dicis, mea patro, ke morgo ni vizitos la katedralo di Chartres... Ma quale irar adibe...pro ke ni povas livar Perrière erste cavespere...

Ni savas nun pro quo vi refuzas ke on cirkulez dumjorne en la cirkumajo di via retreto... e se bezonesas plusafoye kushar che S-ro Courier... enirar lua trenacho morgo... til Dourdan !

-Omno aranjesis altramaniere, vi esez sen timo. Hodie vespere Philippe duktos vi vers altra voyo...

Tale ni adiiis nia gastiganti dum l’instanto kande la suno ja desaparitis dop la kolmo dil granda querki, purpurizante la cielo nuboz.

Hermance grantis importo ofrar hanyuno a ni, pro ke el savis ke ni submisesis a tante severa restrikti lor ca harda yaro 1943ma.

Miroux, qua afecioneskis ni, sencese prodigis karezi a ni...Koncerne me, me volente demandabus forportar lu kun ni...ma ni ne savis quale efektigesos ta retrovoyajo...e Philippe anuncis a ni un horo de marchado tra l’agri.

On do adiiis per « til rivedo », qua, singlu savis lo, esis la lasta.

Guidata da Philippe, ni ekiris ica misterioza foresto di Perrière di qua, kande ni esis itere sur la lokala planajo, onu vidis nur la kolmi di verdesanta foliifuro.

Ica semblis bizara esar itere en meza ruo, pos ta kelka dii quin onu pasabis

shirmata per granda querki. Nokteskis lente dum ke ni trairis busheyo trasemata da ca stranja planti havante larja folii e dika frukti ja remarkita da ni cirkum la feini-petro.

-Kad onu manjas caspeca meloni ? Lucienne questionis nia tacema guidisti.

-No, ma on facas oleo de ol, nam se on manjas ol kruda on perdas la memoro, ilu respondis.

-Forsan ico esas la motivo pro qua onu ne ritrovas la voyo a Perrière... remarkis mea spozino, elqua, pos gustir un de ca frukti sputis ol pro ke ol esis sensapora.

-Povas esar !

-Fakto esas, elu dicis dum riturnar su, ke onu ne plus vidas ulo...nur la

planajo...Perrière, la querki desaparís en la naturo !...

-Lo esas justa...me absolute ne savus ritrovar oli...omno esas plata...nula reperpunto esas trovebla an la horizonto...ha tamen...la katedralo di Chartres...ibe...ma ecepte ico !

Lore Philippe dicis a ni : yen la voyo a Chartres...Vi arivís !

Jus tainstante veturo aparís. La duktero haltis avan nia grupo, e me rikonocis la viro qua matine portabis kun me onklulo Louis a sua lasta domo.

Venez lu dicis, vi iras a Chartres kad ne ? lore ibe me montros a vi la katedralo e me explikos ol a vu. Esas 300 yari ke de patro a filio, ni esas tektisti di ol.

E, sen lasar a ni la necesa tempo por adiar Philippe, il embragís.

FINO *Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet – Inter-Kelta Arkidruído*

LA FRANCA REVOLUCIONO

Nia ecelanta ancestro satisfacos sua promiso, il rijuntos la nova rejimo, divenos bona servanto dil Republiko, di qua la filio esos un dil maxim favoroza defensanti.

Li trairas la foresto por irar itere al Tempo-Navo.

Haltez o me pafas.

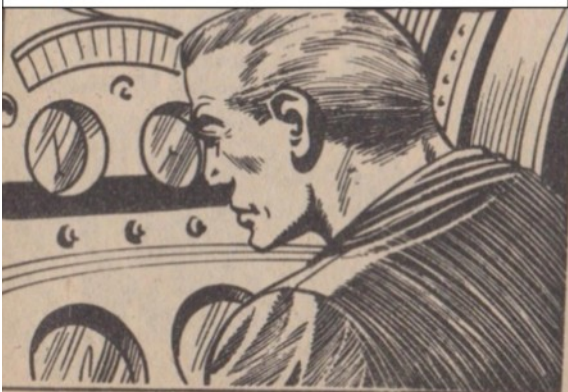
Haltez...o ni pafos vi !

Nu ! Li eniris en ica stranja aparato...Quo esas to ? Garito ? Karoso ? Ne importas, ni kaptos la fujanti !

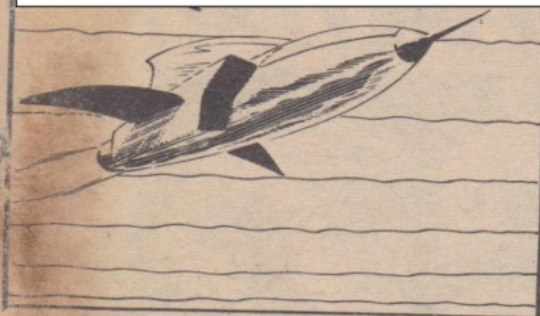
Se ni volas eskapar la soldati dil Republiko,ni hastez refujar en la futuro !

Pro deo ! Me halucinas ! Hike esis speco de vehilo, stranje, olu subite desaparís !

Dum voyajar tra la tempo por
rijuntar nia epoko, ni migras en la
spaco por pozar ni en nia propra
domo en Paris !

Un horo
plu tarde..

Ha, esas bone rivenar
adheme pos tante
dramatatra epoko !

...e pos tante
riskoza voyajo, qua
povabus male finir.

Nicholls kunvokita por spektar la filmi, quin facis la
raportisti ek la pasinteso...

La konquesto dil
Bastille ! La mortigo
di Louis la 16ma...
Nulu povos ultempe
pagar ca dokumenti
ye lia justa valoro.

Tante plu, ke por
obtenar li ni riskis la
gilotino... Tempo-voyaji
ne sempre esas sinekuro.

FINO

LANDALA REPRESENTANTI DIL ULI

Anglia : David Weston, dgweston@amserve.com

Luxemburgia : Steve Walsch, spw_@mac.com

Brazilia : Geraldo Bosch Junior, gbozjr@yahoo.com.br

Estonia : Anvarzhon Zhurajev, barcodex@gmail.com

Francia : Loïc Landais, loic.landais@wanadoo.fr

Germania : Alfred Neussner, alfred.neussner@ido.li

Hispania : Antonio Martinez Rubio, hispanahirundo@yahoo.com.es

Mexikia : José Cossio Ramirez, jlcossio@yahoo.com.mx

Nederlando : Hans Stuijbergen, ido.info@hetnet.nl

Polonia : Vlado Yakovenko, polido@interia.pl

Rusia : Konstantin Yegupov, yk4ever@gmail.com

Suedia : Kjell H. Randehed, hedrande@hotmail.com

USA : Jerry Muelver, jmuelver@idomondo.org

Oficala situi dil ULI : www.ido.li

<https://www.facebook.com/pages/Uniono-por-la-Linguo-Internaciona-Ido/137039776318962>

ULI-kontakto : sekretario@uli-ido.ovh

ULI membreso : 5 euri po yaro (inkluzas PDF-versiono di Progreso)

(nericha landi : 3 euri, inkluzas elektronika versiono di Progreso)

Progreso-abono : 10 euri (papera versiono)

ULI sempre povas promocar reprezentanti en plusa landi. Reprezentanti esez membri dil ULI.
Sustenez Ido, sustenez la ULI ! Divenez membro dil ULI !

LANDALA PAGINI, FORUMI OD E-POSTAL ADRESI

Brazilia : <https://sites.google.com/site/idobrazilia/>

Britania : www.idolinguo.org.uk

Francia : <http://www.ido-france.ovh/>

Germania : <https://www.facebook.com/groups/130100070372986/>

Hispania : <https://www.facebook.com/IDO-Societo-Hispana-170226093384921/?fref=ts>

Korea : <http://vagnkarlsson.blogspot.kr/2014/04/ido-l-koreana-kurso-pri-idala-gramatiko.html>

Italia : <http://www.europa.idolinguo.com/Italia/>

Rumania : <https://www.facebook.com/pages/Ido-Linguo/160592427297509>

Suedia: <https://www.facebook.com.com/groups/1407433812605370/>

<http://www.ido-sverige.se/>

ATENCEZ ! ATENCEZ !

Ka tu ne ja pagis tua abono o riabono por la yaro 2023 ? Se esas tale, lore voluntez sendar tua kontributo a la kasistino Marion Kasper di qua me memorigas la adreso : Marion Kasper – Mühlhalde ½ - 88682 Salem – Germania.

Telefono-numero : ++49 75 32 78 30

Banko-konto : Hagnauer Volksbank

IBAN : DE 786 909 120 000 508 99004

Swift/BIC : GENO DE 61 HAG

(exter l'eurozono) : Hagnauer Volksbank, banko-kodexo 69091200, konto 50899004

Interesiva loko por nova verki literatural en Ido esas la pagino :
<http://www.ido.li/>

BLOGI

Listo segun alfabetala ordino :

Alciono

<http://alciono.blogspot.com/>

Antonio Martinez

<http://haikuido.blogspot.com/>

Bebson Hochfeld

<http://www.ipernity.com/home/bebson>

Jean Martignon

<http://royalist-ido.blogspot.com/>

Jose Cossio

<http://www.ipernity.com/home/idosonora>

Lenadi Mucina

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list?user=orgrx1gw80gmh>

Parolez Ido

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list>

Thomas Schmidt

<http://www.ipernity.com/home/93650>

Tiberio Madonna

<http://lingletr.blogspot.com/>

Forsan ica listo ne esas exhaustiva e se altra ldisti redaktas blogo, li voluntes informar me pri co, por ke me publikigez la retala adreso di lia blogo.

REVUI e LIBRI

Altra revueti kam KURIERO INTERNACIONA / PROGRESO esas la la revueto dil Germana Ido-Societo nome IDO-SALUTO.

Ultre lo, on povas lektar interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapa edituro che la suba interretala loko :

<http://www.kuriero.internaciona.ido.li>.

Esas mencioninda ke existas buletino Adavane ! sendita gratuite de la Hispana stato. La ULI havas anke reto-pagino kun virtuala biblioteko. Ol povas trovesar ye la suba adreso :

<<http://www.literaturo.ido.li/>>

VIDEO-KONFERO : Por vidar ed askoltar ldisti singlasemane :

<https://meet.jit.si/KonferoporIdistaro>

KONTENAJO

Vorto dal redaktero.....	02
Listo de utila vorti.....	03
Ivain o la kavaliero kun leono.....	08
La komunitato 'Parsi'-a.....	10
Kelka informaji pri la movemento.....	12
Ekologio.....	13
Katmandu, Everest di kulturo.....	16
La kurado dal tortugi.....	18
Tao-Te-King.....	19
Sioro Vento e Siorino Pluvo.....	20
Nia poeziala angulo.....	22
L'Iliado da Homeros.....	23
Til Strigospegulo.....	25
La desaparinta civiti di Peru.....	27
Kulturo.....	3
0	
La misterio dil obliviata vilajeto.....	35
La Franca revoluciono (tradukita da Robert Pontnau).....	37
Informi diversa.....	39